

TANÁRI ATTITÚD I.

N. KOLLÁR KATALIN

tanszékvezető, habilitált egyetemi docens, ELTE PPK

Tanáraink hatása sokrétű, az átadott tudáson túl a kutatások által is bizonyított módon a pedagógusok modellszerepe is jelentős. Az egyetemi oktatókra is hatnak egykori tanárai, főként, ha markáns egyéniségként jelennek meg a tanítás során.

Egyszer egy évfolyamtársam fel is tette a kérdést, hogy számomra voltak-e meghatározó egyéniségek az egyetemen. Abban a szerencsében volt részem, hogy nem is egy mester segítette a pályám indulását. Nem olyan értelemben voltak példák számunkra, hogy olyanná szeretnünk volna válni, mint ők. Nem is várták ezt tőlünk, hanem egyéniségek voltak a szó nemes értelmében, és talán éppen ezért is az egyik törekvésük nem titkoltan az volt, hogy mi is önmagunkká, egyediekké váljunk.

A portré, amelyet itt megpróbálok megrajzolni, attól izgalmas, hogy emberi, és abban az értelemben is egyedi, hogy a szubjektív nézőpontomat tükrözi, reményeim szerint azonban ezzel együtt hiteles. Hiteles azért is, mert azt a módszert választottam, amit többek közt Hunyady professzor úrtól tanultam, hogy a jelenségek vizsgálatakor mindig a konkrét tényekből induljunk ki. Nézzük tehát a tényeket...

Amiről beszélni szeretnék, az Hunyady professzor úr tanári életpályájának a kezdete,

s ez még a múlt évezred története. Két okból is indokolt azonban ilyen messziről kezdeni. Egyrészt, mert ő maga mindig kedvelte a történelmi megközelítést, másrészt, mert manapság nagyon korszerű tanári életpályamodellben gondolkodni. S mivel éppen most lehettünk tanúi annak, hogy milyen előadóvá vált közel negyven év tanításnak köszönhetően, így nyugodt szívvel elmesélhetem, hogy milyen tanárnak ismertük meg mi, akik az egyetemi pályafutásának első évfolyamába jártunk.

Az első élményem a szociálpszichológia-szemináriumokról származik, ahol egy-egy alkalommal mindig legalább két cikket vitattunk meg, amelyek egymással ütköző tudományos nézeteket képviseltek, és igazi tudományos dilemmákat rejtettek. Úgy vélte, a szemináriumokon csak valódi problémákon lehet vitatkozni, és a szeminárium arra való, hogy valóban vitatkozzunk is, mert olvasni mindenki tud, de gondolkodni csoportban izgalmas. Ő maga nem sokat szólt, inkább csak jól elhelyezett kérdésekkel moderálta a vitát, hogy azután az utolsó negyedórán beavasson a saját nézőpontjába, és hirtelen helyükre is kerüljenek a vitában reménytelenül összekuszálódott nézetek.

A másik élményem is szemináriumhoz kötődik. Kutatási tervet kellett készíteni és kipróbálni 4-5 emberen. Én a fogyasztási szokásokkal kapcsolatban próbáltam kérdőívet összeállítani, és azzal bajlódtam, hogy hogyan is kellene mérni a szocioökonómiai státuszt. Olvasgattam sok mindent, és a referátumban elmondtam a nehézségeket, amelyekbe ütköztem, a megoldási módokat, melyeket találtam, és egyenesen megkérdeztem, hogy hogyan is kellene ezt mérni, mert én valahogy egyik megoldással se voltam megelégedve. Hunyady tanár úr türelmesen végighallgatta, majd annyit szólt hozzá, hogy „nagyon jó”. Én meg nem értettem, hogy mi a „nagyon jó” abban, hogy fogalmam sincs, mit kellene kérdezni, és miért nem válaszol a nyíltan feltett kérdésre. Hónapokig foglalkoztatott a kérdés, hogy miért nem kaptam választ, s hogy én tanárként segítettem volna megoldani a problémát egy ilyen szegény dilemmázó diáknak. Azután rájöttem, hogy a válasz valóban az, amit kaptam – egyrészt, hogy a méréshez használt kérdések a kutató által megfogalmazott problémától függnék, így választ csak ő maga adhat, másrészt, hogy az óra célja nem a receptek tanulása, hanem hogy a hallgatók gondolkodjanak.

Az előadások úgy zajlottak, hogy kis kártyákat lapozgatva – mindig volt nála egy egész pakli – meglehetősen csöndesen árasztotta ránk az információk tömegét fanyar humorral körítve, és közben a figyelemfelkeltésnek egy nagyon sajátos módját választotta. Tudniillik a poénokat ha lehet, még halkabban sütötte el, minden előzetes figyelmeztetés nélkül, így aki nem akart ezekről lemaradni, annak feszülten kellett figyelnie. Meg azután jobb is volt folyamatosan figyelni, mert a vizsgákon az előadások anyagát rendszeresen számon kérte. Viszont ő volt azon kevés tanárunk egyike, akinek a vizsgájára csupán

egyetlen könyvet kellett elolvasni, azt viszont tényleg érdemes volt megtanulni. Olvasni egész félévben olvastunk, de csak a fent említett szemináriumokra, a vizsgára már csak az előadásanyag maradt.

Akkoriban alig voltak elérhető pszichológiaszakkönyvek, így az előadásoknak különösen nagy szerepe volt a felkészülésben. Kategorizáltuk is diákként rendszeren az órákat. Voltak a „pár lap elég”, amit összefűzünk egy kis gyűrűs füzetben más anyagokkal, a „megér egy nagy alakú vékony füzetet”, és a „nagy spirál”. Hát az ő órája egyértelműen nagy spirál volt.

A vizsgáiról nekem jó emlékem van, egyről, az elsőről különösen. Elkezdte kérdezgetni az anyagot, és az első válasz után megkérdezte, hogy ki is volt a szerző, aki a kísérletet végezte. Én mondtam, hogy fogalmam sincs. A második kérdésnél ugyanez a jelenet, a kísérlet leírása, a miértek, majd a szerző. Én meg kezesetlenül mondtam a tanár úrnak, hogy tőlem szerzőket ne is kérdezzen, mert én egyet se tanultam meg. Le is vizsgáztam, kaptam egy jelet, majd elmesélte, hogy miért is érdemes tudni, hogy a két merőben más témájú kísérletet ugyanaz a szerző, Asch végezte, és hogy milyen zseniálisan kötötte össze a két gondolatot. Így aztán Asch nevét megjegyeztem egy életre, meg azzal az élménnyel is gazdagabb lettem, hogy jó érzés, ha egy tanár arra kíváncsi, hogy az ember mit tud, és nem arra, hogy mit nem, meg hogy lényegesebb érteni az anyagot, mint hogy tudjuk, ki a szerző. Végül is nem mindenki történész.

A diákokkal való szolidaritás egy másik példája volt, amikor egy évfolyamtársam minden határon túl kicsúszott a szakdolgozat-beadási határidőből. A tanulmányi osztály azt mondta neki, hogy akkor államvizsgázhat, ha másnap reggelre nemcsak a dolgozata, hanem a bírálata is ott van. Ezzel telefonált oda a tanárszékre, hogy ha ma délután beadja, van-e re-

mény arra, hogy másnapra van bíráló. Hunyady tanár úr csak annyit mondott, hogy délután ötig érjen oda. Persze ez akkoriban volt, amikor a pszichológia szak inkább klubhoz, vagy kissé szervezetlen családhoz hasonlított, mint gyárhoz. De azért ez a rugalmasság engem akkor is meglepett.

Hunyady tanár úr ritkán dicsért, azt is inkább az emberek háta mögött, hozzátartozik, hogy nem is nagyon bíralt. Viszont a kritika jellegéből azért sejteni lehetett az elégedettség mértékét. Például akkor sem szólt egy rossz szót sem, amikor – már a tanszéken tanítva – egyszer este hatkor kezdődött az óráim, s hogy kibírjam ezt a késői időpontot, feltettem a kedvenc teafőzőjébe 3 dl vizet forralni, majd elmentem órát tartani. A teafőző műanyag alkatrészei szétégtek, s a szekrény, amin állt, megpörkölt. Másnap türelmemmel hallgatta zavart beszámolómat, s láthatóan csak az érdekelte, hogy tulajdonképp nagy baj nem történt, mert az épület maga sértetlen. Azután, amikor a teafőzőt is sikerült életre keltetni, egy Wartburg szívatógommbal pótolva a leégett fogantyút, akkor csak annyit mondott, hogy ez igazán kreatív megoldás!

Akkoriban a tanársegédek fokozatosan lettek a tanári pályára állítva, legalábbis nála.

Volt párban tanítás, meg órát is látogatott nálam – igaz, hogy csak egyszer.

Türelmesen végigülte a másfél órás szemináriumot, amely nagyrészt egy véget érni nem akaró unalmas referátumból állt. Óra után csak két dolgot mondott. Egyrészt, hogy miért nem lőttem le már a cikk közepén ezt a szegény gyötrődőt, hiszen látszott, hogy nem jut ötről hatra, másrészt, hogy ha még egyszer csattogtatom a tollamat, akkor nem tudja, mit csinál velem. Ebből azután számomra két dolog derült ki, egyrészt, hogy ha csak ennyi a kifogás, akkor nagy baj nincs, másrészt, hogy az indulat pont olyan volt, mint azé a szülőé, aki nagyon szeretné, hogy a gyereke tökéletes legyen, olyan tökéletes, hogy még a tollát se csattogtatja.

A visszajelzést fontosnak tartotta – oda és vissza is. Miután lediplomáztunk, már munkatársaként megkérdezett, milyenek voltak az órák. Igazán érdekelte, hogy jó-e, ahogy tanít. Én elmondtam, hogy jó volt ez a nagy spirál dolog, meg érthető is volt, csak hát nem ártana, ha egy kicsit dinamikusabb előadásmóddal kísérné. Röviden annyi volt a reakciója, hogy „ha majd én nyugdíjas leszek, és maga tartja majd a nagy előadásokat, akkor maga majd hadonászhat kedvére”.